

Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Durumları ve Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutumları

Examination of University Students' Smoking Status and Smoking Addiction Attitudes

Nejla CANBULAT ŞAHİNER* , Ali ŞAHİN** , Nuran Nur AYPAR AKBAĞ***

ÖZET

Amaç: Günümüzde sigara bağımlılığı üniversite öğrencileri arasında önemli ölçüde artmaktadır. Araştırma üniversite öğrencilerinin sigara içme durumlarını ve sigara bağımlılığına yönelik tutumlarını incelenmek amacıyla planlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel tanımlayıcı tipte tasarlanan araştırma bir üniversitenin sağlık bilimleri fakültesinde eğitim alan 377 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Öğrencilerin %45,1' inin daha önce sigara içme deneyimi yaşadığı ve %27,33'ünün sigara kullandığı saptanmıştır. Sigara bırakma düşüncesinde olan katılımcılar (%15,4) stres, öfke yaşama ve bağımlılık gibi durumların sigarayı bırakma düşüncelerinin başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olduğunu belirtmiştir. Sigara bırakma konusundaki öneriler arasında ise en yüksek oranlarda başarmayı istemek ve bilgilendirilme yapılmasının gerekliliği yer almaktadır. Öğrencilerin sigara bağımlılığına yönelik tutumları ile cinsiyet, yaşam alanları, ailede sigara kullanımı, sigara kullanım sıklığı ve sigara bırakma düşüncesi arasında anlamlı farklılıkların ($p < 0.05$) olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Eğitim öğretim döneminin her aşamasında olduğu gibi üniversite yaşamında da öğrencilerin sigara bağımlılığına yönelik bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Üniversite bünyelerinde geliştirilecek projelerin sağlık profesyonelleri ile birlikte yürütülmesinin olumlu ve verimli sonuçlar alınmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, öğrenciler, sigara, tutum

ABSTRACT

Aim: At the present time, cigarette addiction is increasing significantly among university students. The aim of this study was to investigate the smoking status of university students and their attitudes towards smoking addiction.

Methods: The cross-sectional descriptive study was conducted with 377 university students of the health sciences faculty of a university.

Results: It was found that 45,1% of the students had previously experienced smoking and 27,33% were smokers. It was stated that the participants who they wanted to smoking cessation, they failed because of stress, anger and dependence (15,4%). Among the recommendations of students about smoking cessation, it was take part that to be informed and to have the desire to succes. Significant differences were found between students' smoking addiction attitudes and age, gender, living areas, smoking in the family, frequency of smoking and smoking cessation idea ($p < 0.05$).

Conclusion: In every stage of the education period, students should be informed about smoking addiction in university life. It is thought that the application of the projects to be developed the universities health professionals will contribute to the positive and efficient results about smoking cessation.

Keywords: Attitude, students, smoke, addiction

Geliş Tarihi / Received: 19.03.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 02.07.2020

* Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

** Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

*** Araş. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Nuran Nur Aypar Akbağ, nuraypar@gmail.com

GİRİŞ

Günümüzde madde bağımlılıkları arasında yer alan sigara bağımlılığı dünyada giderek artan bir tablo çizmektedir. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından 35 ülkenin sağlık göstergelerinin karşılaştırıldığı 2017 raporuna göre en yüksek sigara kullanımı olan ülkeler Yunanistan, Macaristan ve Türkiye'dir (OECD, 2017). Türkiye de yaş dağılımına bakılmaksızın %27,3 ile günlük sigara kullanım yüzdesine sahip olduğu bunun yanı sıra Küresel Tütün Araştırması sonuçlarına göre ise (2019) toplumun %29,6'sının her gün tütün kullandığı belirtilmiştir (OECD, 2017; Öntaş ve Aslan, 2019).

Yaşam dönemleri içinde yer alan ve hızla gelişen fizyolojik ve psikolojik değişikliklerin yer aldığı gençlik dönemi oldukça kritik bir dönemdir. Bu dönemde çevresel faktörlerin yanı sıra kimlik gelişiminin de gerçekleşmesi riskli alışkanlıkların ortaya çıkmasında etkili olabilmektedir. Özellikle üniversite dönemi gençlerin yaşamlarında birçok değişimi bir arada yaşadıkları bir dönemdir. Aileden ayrılma, farklı bir çevreyle karşılaşma, bir mesleğe aday olma gibi önemli değişikliklerin olduğu bu dönemde olumsuz davranışlara yönelmeler sık yaşanmaktadır (Lanier, Nicholson, & Duncan, 2001). Riskli alışkanlıklar arasında sıklıkla karşılaşılan durum ise sigara içme davranışıdır. Sigara kolay elde edilen ve kullanımı yasal olan bir madde olması nedeniyle en sık görülen madde bağımlılığı tipidir (Oğuz, Çamcı, ve Kazan, 2018).

Türkiye de üniversite öğrencilerinin %12,9 ile %45,4 arasında sigara kullandığı rapor edilmiştir (Oğuz ve ark., 2018; Güleç, ve Mutlu, 2015; Ulukoca, Gökgöz, ve Karakoç, 2013; Dayı, Çapık ve Cingil, 2013; Azak, 2006; Akvardar, Aslan, Ekici, Öğün, ve Şimşek, 2001). Diğer ülkelerde de durum benzer olarak görülmektedir. Yirmi üç dünya ülkesinin dâhil edildiği araştırmada 17-30 yaş aralığında ki 19,298 üniversite öğrencisinin sigara kullanım oranlarının kadınlarda %2-46, erkeklerde ise %14-47 olduğu saptanmıştır (Steptoe et al., 2002). Yürütülen çalışmalarda bireylerin çevre-arkadaş ortamı (Oğuz ve ark., 2018; Azak, 2006; Chezhian et al., 2015), merak, özenme (Oğuz ve ark., 2018) stres ve keyif (Chezhian et al., 2015) gibi nedenlerle sigaraya başladıkları saptanmıştır. Hemşirelik öğrencilerinin sigara kullanımı ve bağımlılık düzeylerinin değerlendirildiği araştırmada %46,5'inin arkadaşlarından etkilendiği ve %34,8'inin okul/ders stresi ile baş etmede yardımcı olduğu düşüncesi ile kullanıma devam ettiği saptanmıştır (Çapık ve Cingil, 2013). Ayrıca madde kullanımı konusundaki beklentiler sosyal bilişsel öğrenmenin beraberinde gelişmektedir. Bireyler elde ettikleri bilgiyi sahip oldukları özelliklere göre şekillendirmektedirler. Kişilerin bazılarının bilgiyi tamamen öğrenirken bazılarının da bilginin tamamını değil seçicilik oluşturarak belirli kısmını öğrendikleri belirtilmektedir (Yazıcı, 2007). Bu durum sigara içme davranışına uyarlandığında bireylerde bilgiyi öğrenmede seçicilik olacağından sigara içme tutumları da değişiklik gösterecektir. Ayrıca sigara içmeyle ilgili olan inançların ve deneyimlerin de önemli ölçüde sigara içmeye başladıktan sonra netleştiği ve sigaraya karşı olumlu ya da olumsuz bir tutumun geliştirilmesinde önemli rol oynadığı belirtilmiştir

(Yazıcı, 2007). Bunların yanı sıra bireyin kendini sigara içmeyle bağdaştırması bu davranışı önlemek için yapılacak girişimlere karşı sigara kullanımını savunan bir tutum sergilemesine neden olabileceği ifade edilmektedir (Yazıcı, 2007).

Sonuç olarak sigara kullanımı ve sigaraya karşı olan tutum birçok faktörden etkilenmektedir. Bu faktörlerin belirlenerek olumsuz tutum yaratan faktörlerin çözüme kavuşturulması sağlık alanında hizmet verecek olan bireyler açısından son derece önemlidir. Sağlık alanında çalışacak olan bireylerin öncelikle olumlu davranışlara sahip olmaları beklenmektedir. Sigara bağımlılığına yönelik olumlu tutuma sahip sağlık çalışanları sağlığı koruma ve geliştirme hizmetlerinde daha etkin rol alabileceklerdir. Bu doğrultuda yürütülen araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin sigara içme durumlarını ve sigara bağımlılığına yönelik tutumlarını incelemektir.

GEREÇ YÖNTEM

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Kesitsel tanımlayıcı tipte tasarlanan araştırma bir devlet üniversitesinin 2019-2020 eğitim öğretim yılı güz döneminde Sağlık Bilimleri Fakültesinin Hemşirelik, Beslenme ve Diyetetik ve Sağlık Yönetimi bölümlerinde öğrenim gören ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 377 öğrenci ile yürütülmüştür. Dâhil etme kriterleri arasında 18 yaş ve üzeri olma ve araştırmaya gönüllü olarak katılma yer almıştır. Araştırmanın evreni 558 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada örneklem seçilmemiş olup evrenin hepsine ulaşılması hedeflenmiştir. Ancak araştırmaya katılmayı kabul etmeme ve üniversite eğitimine ara verme gibi nedenlerden dolayı 377 öğrenciye ulaşılmıştır. Belirtilen nedenlerden dolayı araştırma evreninin %68' ine ulaşılmıştır. Veriler öğrencilerin derslerinin olmadığı zamanlarda yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak yaklaşık 15 dakikalık sürelerde toplanmıştır.

Veri toplama araçları

Kişisel Bilgi Formu; öğrencinin yaşı, sınıfı, yaşadığı çevre, ailesinin eğitim durumuna dair soruların yanı sıra sigara kullanım durumu, sıklığı, bırakma düşüncesi ve önerileri gibi soruları içermektedir. Soru formu literatür doğrultusunda sigara bağımlılığına yönelik tutumu etkileyen faktörler incelenerek araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Kişisel bilgi formu 15 sorudan oluşmaktadır (Oğuz ve ark., 2018; Sağar, 2017; Çapık ve Cingil, 2013; Çapık ve Kurçer, 2012; Öztürk et al., 2011; Mayda, Tufan, ve Baştaş, 2007).

Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutum Ölçeği; Sağar ve Gençdoğan (2014) tarafından geliştirilmiştir (Sağar ve Gençdoğan, 2014). Ölçek likert tipi 4 derecelidir ve 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, araştırmacılar tarafından bireylerin sigara bağımlılığına ilişkin tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 28 maddeden oluşan ölçek 7 alt boyutludur. Birinci alt boyut sigaranın avantajları (11., 12., 16., 17., 18., 19. ve 26. maddeler), ikinci alt boyut sigara kullananların profili (20., 21., 22., 23. ve

24. maddeler), üçüncü alt boyut sigara kullanmaya bakış (27., 28., 29. ve 30. maddeler), dördüncü alt boyut sigaranın zararları (1., 2., 4. ve 5.maddeler), beşinci alt boyut sigara kullanmaya ilişkin ahlaki ve dini bakış (8., 9. ve 10. maddeler), altıncı alt boyut sigara kullanmaya ilişkin mitler (13., 14. ve 15. maddeler), yedinci alt boyut sigara kullanmaya olumlu bakıştır (3. ve 25. maddeler). Ölçek puanlaması ‘1=Hiçbir Zaman’, ‘2=Bazen’, ‘3=Sık Sık’, ‘4=Her Zaman’ şeklinde yapılmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarından alınan puanlar arttıkça sigaranın zararlarına ilişkin tutum da artmaktadır. Sadece “sigaranın avantajları” alt boyutundan alınan puanlar azaldıkça sigara kullanmanın dezavantajlarına yönelik tutum da artmaktadır (Sağar ve Gençdoğan, 2014). Ölçeğin alt boyutlarının ve toplam ölçek Cronbach Alpha değerleri sırası ile 0,79, 0,71, 0,75, 0,74, 0,73, 0,72, 0,74 ve 0,77’dir. Mevcut araştırmada hesaplanan Cronbach Alpha değerleri ise sırası ile 0,77, 0,66, 0,67, 0,68, 0,70, 0,73, 0,75 ve 0,68’dir.

Verilerin analizi

Verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı özellikler sayı ve yüzde dağılımları ile hesaplanmıştır. Sigara bağımlılığına yönelik tutumlarının değerlendirilmesi için verilerin normal dağılıp dağılmadığı Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Veriler normal dağılım göstermediği için non-parametrik testlerden olan ikili gruplarda Mann-Witney U ve çoklu gruplarda Kruskal Wallis önemlilik testleri ile analiz yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için ilgili üniversitenin girişimsel olmayan etik kurulunda etik onay alınmıştır (Karar No: 06-2019/31). Katılmayı kabul eden öğrencilere araştırmanın amacı açıklanarak bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

BULGULAR

Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri ve Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puan Ortalamaları

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları gruplandırıldığında %71,4’ünün 20 yaş ve altı ve %75,6’sının kadın olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %78’i yurt, %11,4’ü kiralık evde ve %10,6’sı aileleri ile birlikte yaşamaktadır (Tablo 1).

Ailelerinin sigara kullanma durumları değerlendirildiğinde %9,5’inin annesi %37,9’unun ise babası sigara kullanmaktadır. Kardeşlerinin ise %28,9’unun sigara kullandığı saptanmıştır. Öğrencilerin kendilerinin %45,1’inin daha önce sigara deneyimi olduğu ve mevcut durumda %27,33’ünün sigara kullanmadığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Sigara kullananların %17,2’si her gün sigara kullandığını ifade ederken çoğunlukla (%77,5) sigarayı bırakma düşüncesine sahip olmadıklarını saptanmıştır. Sigarayı bırakmayı düşünen ancak

başarılı olamayan öğrencilerin nedenleri arasında arkadaş ve çevrenin etkisi (%2,1), stres ve öfke kontrolünün sağlanamaması (%4), bağımlılık hissetme (%4) ve keyif verdiği düşünme (%2,7) yer almaktadır. Sigara bırakmaya yardımcı olacak önerilerin sorgulandığı soruya cevap verenlerin büyük kısmı sigara bırakma konusunda istekli ve inançlı olunması (%29,7) gerektiğini ifade etmişlerdir. %18,3 oranında ise bilgilendirme yapılarak sigara bağımlılığının azaltılabileceği belirtilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Üniversite öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri

		n	%
Yaş	20 yaş ve altı	269	71.4
	21 yaş ve üzeri	108	28.6
Cinsiyet	Kadın	285	75.6
	Erkek	92	24.4
Okuduğunuz bölüm	Hemşirelik	304	80.6
	Beslenme ve diyetetik	37	9.8
	Sağlık yönetimi	36	9.5
Sınıfınız	1.Sınıf	153	40.6
	2.Sınıf	73	19.4
	3.Sınıf	74	19.6
	4.Sınıf	77	20.4
Yaşadığınız yer	Yurt	294	78.0
	Kiralık ev	43	11.4
	Aile ile birlikte yaşama	40	10.6
Annenin sigara içme durumu	Evet	36	9.5
	Hayır	341	90.5
Babanın sigara içme durumu	Evet	143	37.9
	Hayır	234	62.1
Kardeşlerin sigara içme durumu	Evet	109	28.9
	Hayır	268	71.1
Daha önceki sigara kullanma deneyimi	Evet	170	45.1
	Hayır	207	54.9
Sigara kullanım durumu	Evet	103	27.33
	Hayır	274	72.67
Sigara kullanma sıklığı	Her gün	65	17.2
	Haftada bir	8	2.1
	Ayda bir	9	2.4
	Yılda birkaç kez	21	5.6

*Sigara kullanımını bırakmayı düşünme ancak bırakma konusunda başarısız olma nedenini açıklanmasını istediğimiz soruya katılımcıların tamamının cevap vermemesi nedeni ile toplam %100 üzerinden değerlendirilememiştir.

**Sigara bırakma konusundaki önerileri konusunda soruya katılımcıların tamamının cevap vermemesi nedeni ile toplam %100 üzerinden değerlendirilememiştir.

Öğrencilerinin sigara bağımlılığına yönelik tutum ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar sırası ile sigaranın avantajları alt boyutu $8,06 \pm 2,00$ sigara kullananların profili alt boyutu $10,19 \pm 4,36$, sigara kullanmaya bakış alt boyutu $10,22 \pm 3,35$, sigaranın zararları alt boyutu

11,14 ± 3,08, sigara kullanmaya ilişkin ahlaki ve dini bakış alt boyutu 5,80 ± 2,57, sigaraya ilişkin mitler alt boyutu 6,42 ± 1,90, sigara kullanmaya olumlu bakış alt boyutu 2,71 ± 1,37'dir (Tablo 2).

Tablo 2. Üniversite öğrencilerin sigara bağımlılığına yönelik tutum ölçeği alt boyutları puan ortalamaları

	Ortalama ± SS
Sigaranın avantajları	8.06 ± 2.00
Sigara kullananların profili	10.19 ± 4.36
Sigara kullanmaya bakış	10.22 ± 3.35
Sigaranın zararları	11.14 ± 3.08
Sigara kullanmaya ilişkin ahlaki ve dini bakış	5.80 ± 2.57
Sigaraya ilişkin mitler	6.42 ± 1.90
Sigara kullanmaya olumlu bakış	2.71 ± 1.37

Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutumların Tanımlayıcı Özelliklere Göre İncelenmesi

Araştırma sonucuna göre yaş grupları ile sigara bağımlılığına yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Cinsiyete göre sigara bağımlılığına yönelik tutumları değerlendirildiğinde sigaranın avantajları, sigara kullanmaya bakış, sigaraya ilişkin mitler ve sigara kullanmaya olumlu bakış ($p<0,05$) alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır (Tablo 3).

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile alt boyutlar arasında anlamlı bir fark belirlenmemiştir. Yaşama alanı ile sigara bağımlılığına yönelik tutum alt boyutlarından sigaranın avantajları, sigara kullananların profili, sigara kullanmaya bakış, sigaranın zararları ve sigara kullanmaya ilişkin ahlaki ve dini bakış ($p<0,05$) alt boyutları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutumların Tanımlayıcı Özelliklere Göre İncelenmesi

		Sigaranın avantajları	Sigara kullananların profili	Sigara kullanmaya bakış	Sigaranın zararları	Sigara kullanmaya ilişkin ahlaki ve dini bakış	Sigaraya ilişkin mitler	Sigara kullanmaya olumlu bakış
Yaş	20 yaş ve altı	z= 14404.000** p= 0.883	z= 13873.500 p= 0.493	z= 14264.500 p= 0.784	z= 13156.000 p= 0.150	z= 14454.000 p= 0.939	z= 13431.000 p= 0.246	z= 14008.500 p= 0.508
	21 yaş ve üstü							
Cinsiyet	Kadın	z= 8598.000 p= 0.000*	z= 11971.000 p= 0.208	z= 10723.000 p= 0.008*	z= 11994.000 p= 0.217	z= 12900.000 p= 0.815	z= 11308.000 p= 0.044*	z= 11395.000 p= 0.021*
	Erkek							
Okuduğunu z bölümü	Hemşirelik							
	Beslenme ve Diyetetik	x ² = 0.269*** p=0.874	x ² =5.264 p=0.072	x ² =2.575 p=0.276	x ² = 0.453 p=0.797	x ² = 1.802 p= 0.406	x ² =1.767 p=0.413	x ² = 2.986 p=0.225
Sınıfınız	1.sınıf							
	2.sınıf	x ² = 6.617 p=0.085	x ² = 7.534 p=0.057	x ² = 7.130 p=0.068	x ² = 6.490 p=0.090	x ² =7.046 p=0.070	x ² = 3.402 p=0.334	x ² = 2.360 p=0.501
	3.sınıf							
	4.sınıf							
Yaşadığınız yer	Yurt							
	Kıralık ev	x ² = 16.789 p= 0.000*	x ² = 7.162 p= 0.028*	x ² = 6.351 p= 0.042*	x ² = 12.273 p= 0.002*	x ² = 6.792 p= 0.034*	x ² = 2.300 p= 0.317	x ² = 2.405 p= 0.300
	Aile ile birlikte yaşama							

*p<0.05, **: Mann witney-U önemlilik testi, *** x²: Kruskal Wallis önemlilik testi

Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutumların Sigara Kullanım Özelliklerine Göre İncelenmesi

Daha öncesinde sigara kullanmayı deneme durumu ve şu anki sigara kullanım durumu değerlendirildiğinde ise sadece sigaraya ilişkin mitler alt boyutunda ($p>0,05$) anlamlı fark saptanmamıştır. Sigara kullanım sıklığı ile sigara bağımlılığına yönelik tutumlar incelendiğinde sigara avantajları ve sigaranın zararları alt boyutlarında ($p<0,05$) anlamlı fark belirlenmiştir. Sigara kullanmayı bırakma düşüncesi ile sigaraya ilişkin mitler ve sigara kullanmaya olumlu bakış alt boyutları ($p>0,05$) arasında anlamlı bir fark belirlenmemiştir (Tablo 4).

Araştırmada sigara bağımlılığına yönelik tutumların sigara kullanım özelliklerine açısından değerlendirildiğinde katılımcıların annelerinin sigara kullanma durumu ile sigara kullanmaya ilişkin ahlaki ve dini bakış alt boyutu ($p<0,05$) ve babalarının sigara kullanma durumu ile sigaranın zararları alt boyutu ($p<0,05$) arasında anlamlı bir fark belirlenmiştir. Katılımcıların kardeşlerinin sigara içme durumları ile sigara kullanmaya bakış ve sigaranın zararları alt boyutları ($p<0,05$) arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 4. Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutumların Sigara Kullanım Özelliklerine Göre İncelenmesi

		Sigaranın avantajları	Sigara kullananların profili	Sigara kullanmaya bakış	Sigaranın zararları	Sigara kullanmaya ilişkin ahlaki ve dini bakış	Sigaraya ilişkin mitler	Sigara kullanmaya olumlu bakış
Daha önceki sigara kullanma deneyimi	Evet	z= 10117.500**	z= 12691.500	z= 11645.000	z= 10343.500	z= 12211.000	z= 15883.000	z= 13427.500
	Hayır	p= 0.000*	p= 0.000*	p= 0.000*	p= 0.000*	p= 0.000*	p= 0.099	p= 0.000*
Sigara kullanım durumu	Evet	z= 4086.000	z= 8474.000	z= 7298.000	z= 6913.000	z= 9447.500	z= 12395.000	z= 11586.000
	Hayır	p= 0.000*	p= 0.000*	p= 0.000*	p= 0.000*	p= 0.000*	p= 0.065	p= 0.001*
Sigara kullanma sıklığı	Her gün							
	Haftada bir							
	Ayda bir	x ² = 18.301***	x ² =5.268	x ² =4.238	x ² = 10.527	x ² = 4.891	x ² =1.622	x ² = 1.445
	Yılda birkaç kez	p=0.000*	p=0.153	p=0.237	p=0.015	p=0.180	p=0.654	p=0.695
Sigarayı bırakma düşüncesi	Evet							
	Hayır	x ² = 124.510	x ² = 26.608	x ² = 44.791	x ² = 63.966	x ² =28.362	x ² = 3.449	x ² = 5.415
	Kararsızım	p=0.000*	p=0.000*	p=0.000*	p=0.000*	p=0.000*	p=0.178	p=0.067
Annenin sigara içme durumu	Evet	z= 6107.500	z= 5489.00000	z= 5432.500	z= 5788.500	z= 3960.000	z= 5399.000	z= 5468.000
	Hayır	p= 0.955	p= 0.294	p= 0.255	p= 0.572	p= 0.000*	p= 0.228	p= 0.188
Babanın sigara içme durumu	Evet	z= 16613.000	z= 15891.000	z= 15457.500	z= 14017.500	z= 15406.500	z= 15897.500	z= 16252.000
	Hayır	p= 0.895	p= 0.411	p= 0.213	p= 0.008*	p= 0.191	p= 0.410	p= 0.568
Kardeşlerin sigara içme durumu	Evet	x ² = 13408.500	x ² = 13001.500	x ² = 12681.500	x ² = 12637.000	x ² = 13048.000	x ² =14168.500	x ² =14454.500
	Hayır	p= 0.151	p= 0.093	p= 0.044*	p= 0.039*	p= 0.099	p= 0.644	p= 0.847

*p<0.05, **: Mann witney-U önemlilik testi, *** x²: Kruskal Wallis önemlilik testi

TARTIŞMA

Araştırmadaki üniversite öğrencilerinin yaş gruplaması ile sigara bağımlılığına yönelik tutumu arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Üniversite öğrencilerinin sigara bağımlılığına karşı tutumlarının değerlendirildiği benzer çalışmalarda da yaşın sigaraya karşı tutumu etkilemediği gösterilmiştir (Sağar, 2017; Atay ve Kurçer, 2012; Mayda, Tufan, ve Baştaş, 2007). Bu durumun aksine Yazıcı ve Şahin'in (2005) araştırmasında öğrencilerin yaşı arttıkça sigaraya olan öz yönelimlerinin azaldığı belirtilmiştir (Yazıcı ve Şahin, 2005). Sigara bağımlılığı birçok faktörden etkilenmektedir. Yaş faktörü olumsuz davranış edinmede her dönem için risk oluşturabilecek bir faktör olabilmektedir. Küçük yaştaki bireyler için aile ortamındaki sigara bağımlılığına yönelten olumsuz davranışlar olabilir. Bunun yanı sıra yaş alan bireylerde ise gelişen ve değişen sosyal çevre sigara bağımlılığı adına olumsuz örnek oluşturarak sigara bağımlılığını artırabilirler. Bu iki farklı nedene bağlı olarak araştırma sonuçlarında anlamlı farklılık gerçekleşmediği düşünülmektedir.

Erkek öğrencilerin sigara kullanımını avantajlı ve olumlu olarak değerlendirdiği ve sigaraya ilişkin mitlere olan inançlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kız öğrenciler ise erkek öğrencilerin aksine sigara kullanımını zayıflık göstergesi olarak gördüklerini, tüm kötülüklerin başında yer aldığını düşündüklerini ve kullanan kişilerin psikolojik sorunlarının olabileceğini düşündüklerini ifade etmektedirler. Yapılan farklı bir çalışmada gösterildiği üzere erkeklerin kadınlara göre daha fazla sigara deneyimi yaşadığı ve bu oranın yaklaşık 3,3 kat olduğu belirtilmektedir (Atay & Kurçer, 2012). Erkeklerin sigara kullanımını avantaj olarak görmeleri arkadaş ortamlarında saygı görme, erkekliğin sembolü olarak algılama, dertlerinden kurtulacağına olan inancın olması ve yaşamış oldukları kültürün bir parçası olduğu görüşünden kaynaklanabilir.

Bu çalışmada sağlık alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıfları ile sigara bağımlılığına yönelik tutumları arasında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Aksine hemşirelik öğrencilerinin sigara içme durumlarını ve bağımlılık düzeylerini değerlendiren çalışmada öğrencilerin sınıfları arttıkça sigara içme oranlarının arttığı belirtilmiştir (Yiğitalp, 2015). Ayrıca tıp fakültesi öğrencileri ile iletişim fakültesi öğrencilerinin sigara kullanım durumunun incelendiği çalışmada da tıp fakültesi öğrencilerinin sınıfları arttıkça sigara kullanım oranlarının arttığı belirlenmiştir (Vatansev ve ark., 2019). Ancak, sağlık bilimleri bünyesinde eğitim alan öğrencilerin sigara içme gibi olumsuz sağlık davranışına yönelik tutumlarının değişmesi beklenmektedir. Sigara bağımlılığına yönelik tutumda sınıfın artması ile birlikte genişleyen sosyal çevrede olumsuz örneklerin artmasına ve öğrencilerin etkilenmesine neden olabilir. Sağlıkta korunmasına yönelik alınacak önlemlerin sağlık alanında eğitim gören öğrencilerde daha dikkatle yürütülmesi gerekmektedir.

Araştırmaya göre yaşam alanındaki farklılıklar bireylerin sigara bağımlılığına yönelik tutumunu etkilemektedir. Yurt ortamında yaşayan öğrencilerin ev ortamında yaşayan öğrencilere göre sigaranın zararlarına olan inançları daha fazladır. Üniversite öğrencilerinin sigara içme durumu

değerlendirildiğinde en çok sigara içenlerin arkadaşlarıyla kalanlar (%52,8) olduğu, en az sigara içenlerin ise yurttan kalanlar (%10,9) olduğu saptanmıştır (Ulukoca ve ark., 2013). Benzer şekilde Mayda ve arkadaşlarının (2007) yürüttüğü araştırmada da öğrencilerin sigara içme sıklığının birlikte yaşanan kişilerden etkilediği bulunmuştur. Yapılan bir araştırmaya göre yurttan kalanların %22,5'inin, arkadaşı ile birlikte kalanların %27,5'inin sigara kullandığı belirlenmiştir (Mayda ve ark., 2007). Ancak bu durumların tam aksine yapılan bir araştırma da yurttan kalan öğrencilerin yalnız yaşayan öğrencilere göre yaklaşık 3,6 kat daha fazla sigara kullandığı belirtilmektedir (Semerci ve ark., 2018). Bu sonuç arkadaş ortamındaki olumsuz davranışlara maruz kalmanın sigaraya yönelimi artıran bir etki yapmış olabileceğini düşündürmektedir. Ancak yurt gibi yapılandırılmış veya yapılandırılmamış çevreler bireylerin sağlık davranışları üzerinde olumsuz ve ya olumlu etkiye sahip olabilmektedir (Yiğitalp, 2015). Günümüz şartlarındaki yurtlarda daha sağlıklı ortamlar oluşturulmaya çalışılmaktadır. Sağlıklı koşulların iyileştirildiği ve teknolojinin kazandırıldığı yurt ortamlarının olması öğrencilerin bilinçlenmesine katkı sağlayabilir. Ayrıca farklı bir açıdan bakıldığında sosyal çevrenin genişlemesi ile birlikte de yalnızlık duygusu azaltılarak sigara kullanımına olan ihtiyaç azaltılabilir. Ancak uygun olmayan sosyal çevrenin de olumsuz sağlık davranışlarını artırabileceği unutulmamalıdır.

Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutumların Sigara Kullanım Özelliklerine Göre İncelenmesi

Bu araştırmada öğrencilerin daha önce sigara kullanmayı deneyimlemesi ve şu anda sigara kullanmaması sigara bağımlılığına yönelik tutumlarını her yönü ile etkilemektedir. Atay ve Kurçer tarafından sigara içmeyen öğrencilerin tutumlarının değerlendirildiği çalışmada daha önce deneyimlemeyen öğrencilerin deneyime sahip olanlara göre daha fazla sağlığı korumada kararlılık gösterdikleri ve sosyal çevrelerinden daha fazla destek aldıkları saptanmıştır (Atay ve Kurçer, 2012). Ayrıca sigara içmeye devam edenlerin sigaranın olumlu sonuçlarını daha fazla ön planda tuttuğu, sigara içmeyenlerin ise olumsuz sonuçları daha fazla benimsediği ve bu durumun tutumlarına yansıtıldığı belirtilmektedir (Yazıcı, 2007). Sadece deneyim yaşamış ve sigara içmeye devam etmeyen öğrencilerin sigara bağımlılığı konusunda daha temkinli davrandıkları ve sigara konusundaki mitleri dikkate almadıkları sonucu çıkartılabilir.

Öğrencilerin sigara kullanma sıklığı arttıkça sigaranın avantajlarına olan inancın arttığı ve zararlarına olan inancın ise azaldığı belirlenmiştir. Araştırma sonuçları ile benzer şekilde Sağar'ın üniversite öğrencilerinin sigara kullanım sıklığı arttıkça sigara kullanımının avantajlarına yönelik tutumlarının arttığı ancak sigaranın zararları, ahlaki ve dini boyutu, sigara kullanımındaki mitler konusundaki tutumlarının azaldığı saptanmıştır (Sağar, 2017). Sigara içme miktarı arttıkça sigara içmeye yönelik olumlu tutumların da arttığı ifade edilmektedir (Yazıcı, 2007). Sıklığın artması bağımlılığın güçlenmesi anlamına gelebilir. Maddenin vücutta yaratacağı etkiler kullanım sıklığı

artıkça artacaktır. Bu durum da sigaranın zararlarının görmezden gelinmesi ve bağımlılığa yönelik tutumların artması kaçınılmaz bir sonuç olabilir.

Sigarayı bırakma düşüncesi ile sigara bağımlılığına yönelik tutumlar arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Sigara bırakma konusunda kararsız olan öğrencilerin sigara kullanan profili, sigara kullanmaya bakış, sigaranın zararları ve ahlaki ve dini bakış tutumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sigara bırakmayı düşünmeyen grubun ise beklendiği gibi sigaranın avantajları konusundaki tutumları yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde Virtane ve arkadaşlarının dış hekimliği öğrencileri ile yürüttükleri araştırmada sigarayı bırakmaya karşı olumlu tutuma sahip ve sigara içme öyküsüne sahip olan öğrencilerin sigaranın sağlık açısından riskleri ve sigara bağımlılığının boyutları hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu saptanmıştır (Virtanen, Filppula, Maldupa & Patja, 2015). Ünsal ve Sezgin öğrencilerin sigara kullanma durumlarını değerlendirdikleri çalışmada öğrencilerin %38,6'sının sigarayı bırakmayı denediklerini ancak %17,7'sinin başarısız olduğunu belirlemiştir. Sigarayı bırakmayı başaran öğrencilerin nedenleri arasında sağlığa zarar vermesi, hoş olmayan etkilerinin olması (ağız kokusu, dişlerde sararma gibi), ekonomik güçlükler ve ailelerin önerisi yer almaktadır (Ünsal ve Sezgin, 2009). Ancak bu durumun aksine bireylerin sigarayı bırakmama nedenleri arasında da çarpıcı sebepler olabilmektedir. Mayda, Tufan ve Baştaş çalışmalarında öğrencilerin sigara bırakmama nedenleri arasında keyif alma, stres atma, yalnızlık, bağımlılık hissetme gibi gerekçelerin sunulduğu belirtilmektedir (Mayda ve ark., 2007). Hekim adaylarının sigara bırakma durumlarını ve etkileyen faktörlerinin incelendiği araştırmada sigarayı bırakma dönemlerinde en zorlandıkları konunun sigaraya karşı aşırı istek duymak olduğu ifade edilmiştir (Ünüvar ve Dişçiğil, 2017). Bu sonuçlar araştırmamızla uyumluluk göstermektedir. Genele bakıldığında sigara kullanmayı bırakmak konusunda kararsızlık yaşandığı görülmektedir. Öğrenciler çeşitli gerekçeler sunarak sigara kullanımını devam ettirme eğilimindedirler. Öğrencilerin kararsızlık yaşamalarının temel nedenleri olarak sigara konusunda yeterince bilgilendirilmemiş olması ve baş etme yöntemlerinin yetersiz olması ön plana çıkmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin annelerinin sigara kullanmaması sigara kullanımına ilişkin ahlaki ve dini bakışı, babalarının sigara kullanmaması ise sigaranın zararları konusunda olumlu tutumu artırdığı belirlenmiştir. Kardeşlerinin sigara kullanmıyor olması öğrencilerin sigara kullanımına bakışlarını ve sigara zararları konusundaki tutumlarını olumlu yönden etkilediği saptanmıştır. Bilindiği gibi anne ve/veya baba da sigara veya alkol kullanımının olması çocukların sigara ve/veya alkol kullanımı için risk oluşturmaktadır (Semerci ve ark., 2018). Oğuz, Çamcı ve Kazan'ın üniversite öğrencilerinin sigara kullanım sıklığını değerlendirdikleri çalışmalarında aile de sigara kullanımının olmasının öğrencilerin sigara içme oranını artırdığı belirtilmiştir (Oğuz ve ark., 2018). Araştırmada da görüldüğü gibi babaların sigara kullanım oranı daha yüksektir. Ünsal ve Sezgin' nin araştırma sonuçlarına göre de öğrencilerin sigara kullanımı ile babalarının kullanımı arasında bir ilişki olduğu ortaya koyulmuştur (Ünsal ve Sezgin, 2009). Baba modelini benimseyen erkek çocukların olumsuz davranışları

sergilemesi oldukça sık rastlanan bir durumdur. Bu sonuçlara göre aile içerisinde rol model olmak olumlu sağlık davranışlarının kazandırılmasında önem kazanmaktadır. Anne rol modelinde ise kadının toplumda koruması gereken ahlaki yönlerinin bulunması sebebi ile çocuklarının tutumları üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

SONUÇ

Sonuçlar göz önüne alındığında bireysel özellikler, aile ve sosyal çevredeki kişiler üniversite öğrencilerinin sigara bağımlılığına yönelik tutumları üzerinde etkili olmaktadır. Bu durumda öğrencilerin sigara bağımlılığına yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilemekte adına aile bireylerine ve tüm sağlık profesyonellerine önemli sorumluluklar düşmektedir. Aile ortamında çocuklarla iyi iletişimin sağlanması ileride edinilebilecek olumsuz sağlık davranışlarının önüne geçebilir. Öğrencilerin eğitim öğretim süreci boyunca sigara bağımlılığına yönelik bilgilendirilmeleri oldukça önemlidir. Çevre ile doğrudan ilişkili olarak gelişebilecek olumsuz sağlık davranışlarının unutulmaması ve öğrenci yurtlarında bu konuların dikkate alınması gerekmektedir. Öğrencilerin sigara içmeye yükledikleri anlamlar, bu davranışın sürdürülmesinde etkilidir. Üniversite yaşamının kritik bir dönem olması nedeni ile öğrencilerin sigara tutumlarının değerlendirilmesi ve sigara kullanımını bırakmak için bireysel görüşlerinin alınması önemlidir. Sigara stresle baş etmede sıklıkla kullanılan bir araçtır. Ancak bu durum stresle baş etme yöntem bilgisinin hatalı ve ya eksik olmasından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin bu kritik dönemlerinde stres yönetimi konusunda bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bilgilendirme çalışmalarının hassasiyetle değerlendirilmesi ve üniversite bünyelerinde geliştirilecek projelerle desteklenmesi olumlu ve verimli sonuçlar alınmasına katkı sağlayacaktır. Sağlığı koruma ve geliştirme davranışlarının sağlık alanında eğitim alan meslektaşlarımız tarafından zenginleştirilip işlerliğinin sağlanacağı unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Akvardar, Y., Aslan, B., Ekici, B.Z., Öğün, E. ve Şimşek, T. (2001). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi dönem II öğrencilerinde sigara, alkol, madde kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*, 2, 49-52.
- Atay, Ö.B. ve Kurçer, M.A. (2012). Sigara içmeyen üniversite öğrencilerinin sigaraya karşı tutumları ve etkileyen faktörler. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 11 (3), 265-272.
- Azak, A. (2006). Sağlık memurluğu öğrencilerinin sigara kullanımını etkileyen faktörler. *Toraks Dergisi*, 7 (2), 120-124.
- Chezian, C., Murthy, S., Prasad, S., Kasav, J.B., Mohan, S.K., Sharma, S., et al. (2015). Exploring factors that influence smoking initiation and cessation among current smokers. *Journal of Clinical and Diagnostic Research*, 9 (5), 8-12.
- Çapık, C. ve Cingil, D. (2013). Hemşirelik öğrencilerinde sigara kullanımı, nikotin bağımlılık düzeyi ve ilişkili etmenler. *Kafkas Journal Medicine Science.*, 3 (2), 55–61.
- Dayı, A., Güleç, G., & Mutlu, F. (2015), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi öğrencilerinde sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı, *Düşünen Adam. The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 28, 309-318.
- Lanier, C.A., Nicholson, T., & Duncan, D. (2001). Drug use and mental well being among a sample of undergraduate and graduate college students. *Journal Drug Education*, 31(3), 239-248.
- Mayda, A.S., Tufan, N. ve Baştaş, S. (2007). Düzce Tıp Fakültesi Öğrencilerinin sigara konusundaki tutumları ve içme sıklıkları. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, (5), 364-370.
- Oğuz, S., Çamcı, G., ve Kazan, M. (2018). Üniversite öğrencilerinin sigara kullanım sıklığı ve sigaranın neden olduğu hastalıkları bilme durumu. *Van Tıp Dergisi*, 25 (3), 332-337.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2017). Health at a Glance 2017: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, 2017. p. 23-24. (updated; 2017). Erişim Tarihi: 22.12.2019. doi: 10.1787/health_glance-2017-en
- Öntaş, E. ve Aslan, D. (2019). Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye 2016 - HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi-(2018/2019-63) <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/> Erişim tarihi:17.03.2020
- Öztürk, C., Bektaş, M., Yılmaz, E., Salman, F., Şahin, T., İlmek, A. et al. (2011), Smoking status of Turkish nursing students and factors affecting their behavior, *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*, 12, 1687-1692.

- Sağar, M.E., ve Gençdoğan, B. (2014). Lise öğrencilerinin madde bağımlılığına yönelik tutumları ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, Türkiye.
- Sağar, M.E. (2017). Üniversite öğrencilerinin sigara bağımlılığına ilişkin tutumlarının sigara içme sıklıklarına göre incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (3), 41-49.
- Semerci, R., Dindar, İ., Küçükkaya, B., Kızılok Kale, E., Derleyen, B., & Sunar, S. (2018). The role of perceived social competence on cigarette and alcohol usage among faculty of health sciences students. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*, 5(1), 67-80.
- Stephoe, A., Wardle, J., Cui, W., Baban, A., Glass, K., Tsuda, A., et al. (2002). An international comparison of tobacco smoking, beliefs and risk awareness in university students from 23 countries. *Addiction*, 97(12), 1561-71.
- Ulukoca, N., Gökgöz, Ş. ve Karakoç, A. (2013). Kırklareli Üniversitesi öğrencileri arasında sigara, alkol ve madde kullanım sıklığı. *Fırat Tıp Dergisi*, 18 (4), 230-234.
- Ünsal, A. ve Sezgin, S. (2009). Erzurum İli ilköğretim okulu öğrencilerinin sigara kullanma durumları. *Türk Toraks Dergisi*. 10, 75-81.
- Ünüvar, E.M. ve Dişçiğil, G. (2017). Sigarayı bırakma girişimlerinde başarıyı etkileyen faktörler - Hekim adayları örneği, *The Journal of Turkish Family Physician*, 8 (3), 57-65.
- Vatansev, H., Kutlu, R., Gülerarslan Özdengül, A., Demirbaş, N., Taşer, S. ve Yılmaz, F. (2019). Tıp ve İletişim Fakültesi öğrencilerinin tütün ve tütün ürünleri kullanım farklılıkları. *Ankara Medical Journal*, (1), 344-56. doi: 10.17098/amj.571584
- Virtanen, J.I., Filppula, M., Maldupa, I., & Patja, K. (2015). Smoking and attitudes towards it and its cessation among dental students in Latvia. *Acta Odontologica Scandinavica*, 73 (6), 421-426.
- Yazıcı, H., & Şahin, M. (2005). Üniversite öğrencilerinin sigara içme tutumları ile sigara içme statüleri arasındaki ilişki. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13 (2), 455-466.
- Yazıcı, H. (2007). Sigara içen ve içmeyen üniversite öğrencilerinin sigara içmeye ilişkin tutumları. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3 (12), 83-90.
- Yiğitalp, G. (2015). Factors affecting smoking status of nursing students and their addiction levels. *Türk Toraks Dergisi*, 16, 121-7.